

tremi leti sekcijki odsek »Učiteljski pokret«. Naloge tega odseka so se določile takole: 1. da propagira med učiteljstvom potrebo proučevanja pedagoških in socialnih razmer otroka in socialnega ter kulturnega miljeja službenega kraja; 2. da daje za to delo potrebno iniciativno in navodila; 3. da skrbi, da se z doseženimi dognanji prilagodi delo v šoli in 4. da daje smernice za delo izven šole, ki naj ustrezno ugotovljenim potrebam kraja.

Delo po smernicah Učiteljskega pokreta je docela prostovoljno; vodi ga upravni odbor sekcije po posebnem odsekovem odboru.

S poslovnim letom 1937/1938. je postala priloga Učiteljskega tovariša »Prosveta« glasilo Učiteljskega pokreta ter zavzela kot tako uvaževano mesto v stanovskih publikacijah. V dveh letih svojega sistematičnega dela so anketirali pokretaši mnogo tisoč slovenskih otrok ter priobčili rezultate svojih raziskavanj v »Prosveti«.

Miloš Verk:

Delo učiteljske organizacije za kmečko in gospodinjstvo nadaljevalno šolstvo

Miloš Verk,

podpredsednik sekcije in predsednik Učiteljskega društva Šmarje.

Ze od vseh početkov ima naša organizacija poleg stanovskega tudi nacionalni značaj. Saj se je sama ločitev učiteljskih vrst na bivšem štajerskem izvršila vprav iz razloga, da uveljavljajo vzporedno borbo; poleg dela za stanovske koristi tudi organizirano in premišljeno delo v korist širšim plastem naroda. V dobi narodnega prebujanja in taborov je bilo učitelstvo med prvimi, če ne morda prvi stan, ki se je v celoti oprijel dela za narodno samozavest in gospodarski napredek do takrat tlačenege in nekega naroda.

Mestne in trške šole so bile v dobi ustanavljanja nacionalnih učiteljskih organizacij za naše učitelstvo nedostopne, rezervirane za tuj element in posvečene raznarodovanju. Logična posledica tega sistema je bila, da se je vse narodno delo učitelstva koncentriralo le na podeželje, na kmetijski stan. Tu je bilo edino torišče dela, tu so bili edini, a tem vidnejši uspehi.

Organizirano učitelstvo — in takrat je pomenilo: biti organiziran, biti nacionalist — je ravno v svoji organizaciji črpalo pobude in sposobnosti za delo med narodom. Posameznik ne tvega, obupa, delo se izgubi. Analizirala naša organizacija pa dokazuje, da so vprav voditelji organiziranega učitelstva bili ističasno najboljši delavci za napredek naroda in pospeševalci njegovega blagostanja. To delo je bila bojna fronta na dve strani. Boj proti temi neznanja, še bolj boj proti vladajočemu sistemu, ki je imel interes na tem, da ostanejo gotovi narodi v duševni temi in gospodarski zavisnosti. Ako se še danes narod spominja svetlih primerov učiteljskega dela za kmeta, je to vendar znak, da so delali tudi drugi učitelji, četudi ne vsi z enakim uspehom, bolj nekako kot posamezniki sposobnejši in kot njihovi iskreni tovariši. Tovarištvo

Tako smo dobili izredno zanimive podatke o stanovanjskih razmerah šolskega otroka, o njegovi obleki, telesni zaposlenosti ter o njegovem telesnem razvoju. Vsi ti podatki kažejo v jurki svetlobi gospodarsko in socialno strukturo našega naroda ter dajejo že zdaj prizadevnemu učitelstvu v roke znamenljiv kompas, kje mu je zastaviti z intenzivnim izvenšolskim delom. Poleg tega pa se bo zbrani material lahko učinkovito porabil za prepotrebne reforme šolskega dela in učnih načrtov. Do sedaj se je mogla staviti taka zahteva le iz splošnih mladinoslovnih in socialnih študij, ki pa niso prepričevalna vse dotlej, dokler se ne nanašajo na naše domače razmere. Z delom Učiteljskega pokreta je storjen prvi sistematičen začetek proučevanja naših slovenskih razmer, zato nimamo vzroka dvomiti, da bodo njegovi izsledki našli v vseh odločilnih činiteljih našega šolstva ter vse slovenske javnosti najučinkovitejši odmev.

Josip Ambrožič,

predsednik odseka za nadaljevalno šolstvo.

ustanovitvi obrtno-nadaljevalnih šol, temveč je predlagala tudi način, kako naj bi se te šole upravljele. Predlogi in resolucije so imeli uspeh.

Razvoj strokovno-nadaljevalnega šolstva je bil sicer počasen, vendar je začetek in napredek viden. Nadzorstvo nad šolstvom so vodili na Dunaju, toda nadzorniki po naših deželah, zlasti na Kranjskem so bili večinoma ljudje slovenskega mišljenja, pokolenja, prijatelji in pospeševalci našega, doma vzgojenega obrtniškega stanu in njegovega naraščanja.

Kot velik prijatelj, strokovnjak in za napredek obrtno-nadaljevalnih šol zelo vnet nam je znan pok. ravnatelj Ivan Šubic. Oral je ledino in dosegal v takratnih prilikah lepe uspehe, učiteljska organizacija pa je na svojih zborovanjih povsod poudarjala nujnost ustanovitve strokovno nadaljevalnih šol, dajala smernice in pobudo javnosti, ki ni nikdar dovolj poznala važnosti in koristi, ki jo ima narod, ako se hoče osamosvojiti od vsakega tujega vpliva tudi v obrtu.

Ob začetku svetovne vojne smo imeli Slovenci že lepo število obrtnih nad. šol. Bili smo nasproti drugim sosedom še vedno začetniki, vendar je bil uspeh in napredek dosežen s pomočjo učitelstva in njegove organizacije.

Med vojno so šole po večini prenehale z delom in tudi nadaljevalnemu šolstvu ni vojna prizanesla. Po osvobojenju so prihajali zopet glasovi iz vrst organiziranega učitelstva po ponovni otvoritvi obrtnih nadaljevalnih šol. Zlasti v Ljubljani smo na raznih učiteljskih zborovanjih zahtevali njihovo reorganizacijo. Ker se je vsled povoljne gospodarske konjunktore dvignilo število vajencev na 3-4 kratno predvojno stanje, je primanjkovalo izprašanih učiteljskih moči; nihče se ni toliko zanimal za obstoj in napredek tega šolstva kot osnovnošolsko učitelstvo. Na nekem učiteljskem zborovanju v Ljubljani je izjavilo učitelstvo, da prevzame pouk brezplačno toliko časa, da bodo oblasti uredile gmotno vprašanje. Večina ostalih intelektualcev pa se je branila dela in se tudi ni brigala za mlogo, socialne zaščite, umstvene in strokovne naobrazbe potrebnega vajenca.

Nekaj let pred svetovno vojno so v Ljubljani izselili vse obrtno-nadaljevalne šole iz takratne realke v osnovnošolska poslopja, kjer gostujejo vajenci in vajenke še danes. Vzporedno s kulturnim gospodarskim in socialnim delom učiteljskih društev po deželi,

v mestih in v industrijskih središčih je raslo po vojni zanimanje za pouk vajencev. Lahko tedaj poudarimo, da je učiteljska organizacija s požrtvovalnostjo slovenskega učitelstva postavila idejne, pravne in materialne temelje obrtno-nadaljevalnemu šolstvu, seveda v skladu in s sodelovanjem ostale javnosti, ki je vselej več ali manj ugodno reagirala na klice organiziranega učitelstva.

Obrtno nadaljevalno šolstvo je bilo in bo gojenec učiteljske organizacije in lastnina ter interes učitelstva, organiziranega v JUU.

Kakšne načrte ima JUU v bodočnosti? Vedno hoče podpirati stremeljenje merojavnih činiteljev, da bo vajenec deležen moralne vzgoje in praktično izvežban v svoji stroki. Kot pomočnik in mojster bo v svoji stroki napredoval le tedaj, če se bo teoretično izobrazil v strokovno-nadaljevalnih šolah, praktično pa v delavnicah, urejenih v samostojnih šolskih zgradbah. Pogoji za moralni podvig našega naraščanja ter za teoretično in praktično izobrazbo mora biti: pedagoško didaktična izobrazba vseh učnih moči. Ljudskošolski učitelji bodo še nadalje ostali najboljši vzgojitelji vajencev, ker spadajo ti vajenci že po zakonu o ljudskih šolah tudi po dovršeni ljudskošolski dobi v delokrog učiteljskega dela pri narodovem izobraževanju. Kljub temu, da postavlja uredba o organizaciji strokovno-nadaljevalnega šolstva učitelje ljudskih šol na zadnje mesto, bo JUU še nadalje sodelovalo pri nadaljnji spopolnitvi te panoge naše prosvete z zahtevo po spremembi onih členov uredbe o organizaciji strokovno-nadaljevalnih šol, ki postavljajo učitelje ljudskih šol v neprikladen in nezaslužen položaj. Dasi je uredba o organizaciji strokovno-nadaljevalnega šolstva vsaj deloma uredila pravni in materialni položaj vsega učitelstva na teh šolah, bo dolžnost vseh učiteljskih društev, da vzbudijo med občinstvom zanimanje za obrtniški stan, pri vajenčevih starših pa pobijajo mnenje, da je obrt nekaj manj vrednega in da je vajencu kazen za to, ker se ni hotel učiti.

Iz šolske prakse nam je znano, da posejajo obrtno-nadaljevalno šolo še vedno v veliki večini učenci z dovršeno osnovno šolo in prav malo z višjo predizobrazbo; zato potrebujejo vajenci učiteljev-pedagogov, ki jim znajo vsako novost metodično razložiti; pri pouku na obrtnih nadaljevalnih šolah pa ne rabijo učenjakov. Ves postopek pri pouku moramo prilagoditi učenčevi individualnosti.

Zahteve učitelstva so še sledeče:

Vse stroške obrtnih nadaljevalnih šol naj prevzame banovina, ker mnoge občine ne zmorejo prevelikih davkov. Pomoč države, trgovske in obrtne zbornice, industrije je nujno potrebna. Vse strokovno-nadaljevalne šole naj se diferencirajo po strokah, ako je mogoče. Povsod naj se otvorijo razni specialni tečaji za vajence in vajenke. Omenjene zahteve je treba poudarjati na vseh letnih banovinskih in državnih skupščinah, ako hočemo, da bo to šolstvo napredovalo tako, kakor je želja organiziranega učitelstva in merojavnih činiteljev.

Uradno vodi, ureja in nadzoruje obrtne nad. šole v dravski banovini z veliko požrtvovalnostjo in s podrobno zanimanjem inšpektor g. M. Presl. Ako upoštevamo gospodarski, kulturni in socialni položaj našega ljudstva po vseh delih naše ožje domovine, vidimo, da so želje organiziranega učitelstva in vseh v poštev prihajajočih ustanov po napredku tega šolstva utemeljene, akoravno zahteva organizacija obrtnih nadaljevalnih šol mnogo napora in truda. Učitelstvo in njegova organizacija rada tudi nadalje sodelujeta pri spopolnjevanju strokovno-nadaljevalnega šolstva.

Vinko Rupnik:

Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«

Vinko Rupnik.

Zgodovina slovenskega učitelja je od svojega početka tesno povezana z našo glasbeno zgodovino. Mnogo je bilo učiteljev, ki so uspešno orali na našem glasbenem polju in ki so postavljali temelje naši glasbi. Še danes gradi in dviga učiteljsko z vso nesebičnostjo in požrtvovalnostjo našo glasbo, predvsem našo pevsko umetnost. Vidna učiteljska institucija, ki se je postavila v službo slovenske pevске umetnosti, je Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«.

Učiteljski pevski zbor je rodila potreba po udeleževanju učiteljskega stanu na polju slovenske glasbene kulture: gojiti in širiti slovensko, jugoslovansko in slovansko narodno in umetno pesem, delovati za povzdigo mladinskega petja in petja v šoli ter vzgajati učitelje - pevovodje. To potrebo je slovensko učiteljsko imelo za tako aktualno, da je leta

1927. na skupščini v Kranju sprejelo sklep, s katerim se je zavezalo tudi gmotno podpirati svoj stanovski pevski zbor. S tem je Učiteljski pevski zbor prevzel važno misijo, ki ustreza slovesu učitelja - pevca, nalogo, ki jo rešuje v zadovoljstvo naše glasbene javnosti in učiteljskega stanu; slovensko učiteljsko pa je s svojo obvezo dokumentiralo svoje najgloblje razumevanje za kulturne potrebe našega naroda, posebno za pevsko kulturo, za katero žrtvuje toliko kakor noben drug stan.

Preden pričnemo ocenjevati delo UPZ za naš učiteljski stan, moramo primerjati razmere, v katerih deluje, z razmerami vseh ostalih pevskih druščin. Naleteli bomo na specifične težkoče, ki so vsem ostalim pevskim edinicom malo ali pa celo povsem neznan. Ze sama sestava zbora — članstvo službuje po različnih krajih naše banovine — in način izvajanja pevskih tečajev (tri, štiri, pet in večdnevni tečaji ob praznikih in počitnicah po 6 do 8 ur dnevno) povzročata največje pogoje za uspešno društveno delovanje in zahtevata od članstva fizičnih in gmotnih žrtev, od odbora pa načrtnega dela in smotne finančne politike, da vzdrži zbor v ravnovesju. V prvih letih svojega obstoja je UPZ prirejal samo koncerte in pevске turnee, kasneje pa je zgolj iz potrebe posegel tudi po vsem delu, s katerim se lahko dvigne naša mladinska glasba in poveča kader učiteljev - pevovodij. S tem se je povečal njegov delokrog, povečali so se pa tudi izdatki.

V teku svojega 14-letnega obstoja je imel UPZ nad 100 glasbenih prireditelj doma in v inozemstvu. Na svojih koncertih in koncertnih turnejah ni samo propagiral lepoto naše pesmi, temveč je odpiral pota slovenskemu, oziroma jugoslovanskemu učitelstvu, prikazoval njegovo delo za narodno kulturo, poglabljal tovariške odnose, krepil njihove vezi ter širil idejo medsebojnega spoznavanja, spoštovanja in bratstva. Že ob 10-letnici UPZ je napisal pokojni slovenski skladatelj prof.

Josip Ambrožič:

Učiteljska organizacija in strokovne nadaljevalne šole

Zahteve učitelstva in njegove stanovske organizacije po razmahu strokovno-nadaljevalnih šol segajo daleč nazaj v prejšnje stoletje. Takoj po zakonitvi novega avstrijskega zakona o ljudskih šolah leta 1869. se je zavzelo takratno učitelstvo na svojih javnih zborovanjih za ustanavljanje in določilo svoje stališče za ureditev strokovno-nadaljevalnih šol, poudarjajoč, da se bo začela mala obrt lepše razvijati in laže tekmovati s tujimi proizvajalci šele takrat, ko bo naš obrtnik na tisti stopnji umstvene in strokovne izobrazbe, na kateri so njegovi tovariši v drugih industrijsko razvitih deželah. Temeljita strokovna izobrazba je temelj uspešnemu delu obrtniškega stanu. V ta namen nam je treba poleg strokovnih šol tudi obrtno nadaljevalnih, — Tako učiteljska organizacija.

Razvoj teh vrst šolstva je bil zelo počasen, ker ni imela tuja nam oblast dovolj zanimanja za napredek strokovno-nadaljevalnega šolstva; saj so se morali takratni mojstri in sploh obrtniki nadalje izobraževati v raznih tečajih izven ožje domovine ter posecati

razstave in zavode na Dunaju, kjer je bilo takrat že nekaj takih šol.

Te nedostanke je izprevidela tudi Zaveza jugoslovanskih učiteljskih društev, zato je na glavni skupščini v Trstu 1891. razpravljala o temi: **Važnost obrtno-nadaljevalnih šol.** Največ zaslug si je bil v tem pogledu pridobil pok. Iv. Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem, ki je podal tudi referat s sledečo resolucijo: Na vsaki tri- in večrazrednici, kjer se peča prebivalstvo z obrtjo, naj se, ko bo gmotni obstoj zagotovljen, osnuje obrtno-nadaljevalna šola. Dodatno k referatu in resoluciji je govoril tudi nadučitelj Vojteh Ribnikar s predlogom: **Zaveza naj dožene, kdo bo plačal šolstvo?**

Leta 1892. je na glavni skupščini Zaveze v Kranju poročal ravnatelj Ivan Lapajne: **O nadzorstvo slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol s predlogom in z zahtevo, da naj se nadzorstvo slovenskih obrtno-nadaljevalnih šol izroči šolnikom, ki so zmogni slovenščine.**

Kakor vidimo, iz navedenih poročil, je učiteljska organizacija sodelovala ne samo pri